

Delavska pravica

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

ŠTEV. 42

LJUBLJANA, DNE 14. OKTOBRA 1937

LETO X

Boj se nadaljuje

Še vsem je dobro v spominu občni zbor naše Jugoslovanske strokovne zveze leta 1932. Tedaj je delavstvo te naše krščanske soc. delavske organizacije odločno vztrajalo na načelu svobodnega delavskega gibanja in se ni uklonilo strankarsko-političnemu diktatu, katerega je zastopal na tistem občnem zboru sedanjí minister dr. Miha Krek. Prav na tem občnem zboru je krščansko soc. delavstvo pokazalo odločno voljo, da hoče imeti strokovno organizacijo, ki bo popolnoma svobodna in neodvisna. S tem je naše delavstvo ponovno poudarilo načelo dr. J. E. Kreka, ki je stal trdno na demokratičnem stališču, da mora biti delavsko gibanje neodvisno od kateregakoli časopisja, katerihkoli organizacij ali političnih strank.

Ta znani občni zbor je končno veljavno povzročil ustanovitev nove delavske organizacije. — Članek gospoda Smersuja v fantovskem glasilu »Kres« naj bi dal signal za splošen napad na Jugoslovansko strokovno zvezo. — Toda namesto zaželjenega uspeha, je ta članek vzbudil med delavstvom prav nasprotno, namreč splošno obsodbo razbijacev. Izšli sta tudi dve brošuri: »Krščanska strokovna organizacija« (Milan Valant) in »Zakaj nismo krščanski socialisti« (France Pernišek). Imeli sta namen podreti svobodno krščansko delavsko organizacijo, Jugoslovansko strokovno zvezo. Toda tudi ti dve knjižici nista dosegli uspeha. Naleteli sta na odločno delavsko zavest članov Jugoslovanske strokovne zveze in sta ji prav za prav le pomagali, tako da je postala še bolj znana in priljubljena v najširšem delavskem krogu. JSZ je pridobivala na ugledu, in namesto, da bi se njene vrste krčile, so se pričele širiti. Jugoslovanska strokovna zveza je pod temi udarci zaslovela med delavstvom kot odločna, neomajna in svobodna boriteljica za krščanska načela pravičnosti.

Po tem porazu v odkritem boju so se nasprotniki delavske zavesti in odločne borbe proti nekrščanskemu kapitalizmu poskrili. Le sem pa tja smo brali v kakem časopisu neslane in nestvarne napade na naše svobodno delavsko gibanje. Marsikdo je bil že vesel, češ da je bratstvo mornega boja med katoliškim delavstvom konec. Nadejal se je, da je zavedno članstvo JSZ s svojim odločnim stališčem dovolj krepko odgovorilo, da je JSZ izključno njegova last in da odklanja vsak vsiljen nadomestek.

Toda čas je pokazal drugače. Tu je stara dr. Krekova Jugoslovanska strokovna zveza, ki je danes pravi odraz demokratičnega in borbenega duha pravih krščanskih strokovničarjev, in nova »Zveza združenih delavcev«, ki noče služiti samo pravični delavski strokovni borbi, marveč v prvi vrsti strankarsko-političnim ciljem. Ker so ustanovitelji in

podporniki te nove organizacije kot hrabri bojovníki na odprtem bojnem polju doživeli občuten poraz, so ta način boja opustili in ga zamenjali s podtalnim rovarjenjem in nasprotovanjem. Šli so v temo in za kulisje. Prenesli so ta boj v zaprte dvorane in predavalnice, kjer vršijo svoje delo po starih kolesnicah obrekovanja in laži. Ni je resnične ali neresnične napake v našem vodstvu, v naših skupinah ali na posameznikih, katere ne bi kot balon napihnili in razkričali. Že davno je naša Jugoslovanska zveza proglašena od teh ljudi za nekrščansko in nekatoliško z namenom, da bi se zasajalo v vrstah naših članov in med nepoučenim delavstvom, pa tudi sicer v katoliški javnosti, nezaupanje do nje. JSZ je proglašena kot zgolj kruhoborska, razredno sovraštvo razpihujoča, marksistična, komunistična in boljševiška organizacija, s katero kratkoma lo krščansko misleči delavec sploh ne sme imeti nobene zveze.

Kdo odgovarja za vse te krivice, ki se danes godijo Jugoslovanski strokovni zvezi? Nihče! In vendar se godijo. Dan za dnem, teden za tednom, na sestankih, na tečajih, na zborovanjih. Komu v korist? Morda delavstvu, ki bo zaradi razcepljenja le trpelo na svoji odpornosti proti nekrščanskemu kapitalizmu? Morda

katoličanstvu, ki prav zaradi tega silno trpi? Ali morda dvigu delavske zavesti? Prav gotovo niti temu niti drugemu!

Boj se torej nadaljuje z vso silo. Spremenjen je le način. Več kot štiri leta so skušali zrušiti svobodno JSZ v javni borbi. Vzdržali smo jo zmagovito. Tudi novega načina se ne strašimo, čeprav je bolj nevaren od prejšnjega. Tudi tega bomo vzdržali, če bo treba, še dalj. Za nas govori že to, da je moral nasprotnik iti v skritost in temo. Tako delajo elementi, ki v poštení družbi niso priljubljeni. Za nami pa je tudi vsa pravica in resnica.

Tovariši! Odgovorimo na vse krivice z vso odločnostjo, ki je po Kreku prirojena nam vsem, starim pokretašem. Osramotimo vse napadalec s svojim neumornim in vztrajnim delom v naši Jugoslovanski strokovni zvezi, da jo v teh težkih časih ne le ohranimo neokrnjeno, marveč da jo še poživimo, utrdimo in zgradimo v njej najboljšo delavsko organizacijo, ki bo v ponos vsemu slovenskemu kršč. delavstvu — pa v sramoto vsakomur, ki si je v času najtežjih delavskih ur upal vreči kamen nanjo. Dokazimo, da je naša JSZ živa glasnica pravega krščanskega idealizma, ki pozna le pravico in ljubezen.

Stavka v Gračnici in Jurkloštru končana

Nova zmaga JSZ - po trdi borbi!

Stavka v tovarni podpetnikov in v tovarni lesnih izdelkov, ki je izbruhnila 22. septembra, je bila končana s sporazumom 8. oktobra t. l. Z rednim delom se je pričelo v obeh tovarnah v ponedeljek 11. t. m.

Kaj je doseglo delavstvo s stavko?

Vse to, kar je zahtevalo pred stavko, deloma celo več. N. pr. v Jurkloštru je doseglo tudi brezplačno stanovanje in luč v podjetniških zgradbah. Kdor pa ne stane v njegovi hiši in kdor nima lastne hiše, bo dobival stanovanjsko doklado mesečno po 25 din. Potrebni bi dal podjetnik tudi zemljo, da jo obdelajo.

Kakor smo že omenili, so pričeli z rednim delom sicer v ponedeljek, vendar pa niso mogli priti še vsi na delo, ker je deloma primanjkovalo materiala deloma naročil. Toda to bo le trenutno, ker ima delavstvo od podjetnika zagotovilo, da bodo v nekaj dneh obe tovarni polno zaposleni. To so pač začetne težave po vsaki stavki.

Delavstvo je med stavko zvišalo svoje zahteve na prvotno višino in je bilo tudi trdno odločeno, da bo vztrajalo na njih brez popustljivosti. Toda tekom pogajanj, katere je vo-

dila Inspekcija dela v Ljubljani pod predsedstvom g. ing. Gorjancá in s sodelovanjem g. dr. Zoreta Slavkota, so zastopniki delavstva uvideli, da ima podjetje v resnici hude težave. Zato so jih uvaževali in priporočali delavstvu, da naj vztraja pri zahtevah, ki jih je postavilo tik pred stavko. Delavstvo je uvaževalo nasvete svojih voditeljev in pristalo na njihov predlog. S sklenjenim sporazumom je odpadel vsak razlog za nepetost in je upanje, da bodo nastali čim prijaznejši odnosi med delavstvom in podjetjem, zlasti še, ker stoji na istem stališču tudi g. podjetnik sam.

Stavka sama na sebi je dala delavstvu obeh tovarni najlepše izpričevalo o njegovi zrelosti in discipliniranosti. Prvikrat odkar obstojata obe podjetji, je nastopilo delavstvo solidarno. Njegova solidarnost je bila krščena v boju, tesno ob ramí eden z drugim. Med stavko smo mogli tudi občudovati enodušno voljo, da vztraja delavstvo do konca. Prav nikjer kake omahljivosti ali malodušnosti. Sicer se je od nekd poskušalo — moramo pa takoj povedati, da ne med našimi člani — da bi se ta solidarnost razbila ali pa da sploh ne bi prišla do veljave.

Toda bili so odločno zavrtnjeni. Dosegli so le to, da je delavstvo spoznalo, kje so prav za prav tisti črvi, ki glodajo na sicer zdravem telesu delavstva. Delavstvo je prepričano, da je bil podjetnik od te strani napačno poučen. Gotovo je bil prepričan, da imajo prav njegovi informatorji, ki so trdili, da je delavstvo nesposobno za stavko. Te napačne informacije so prav za prav povzročile stavko, ker je sicer nerazumljivo, da podjetnik ni ugodil delavskim skromnim zahtevam brez boja. Prav je tako. Gospod podjetnik, ki je sicer živel s svojim delavstvom vedno v dobrih odnosih, je dobil zasluženo lekcijo. Upamo, da je spoznal, da se le najboljše vozi, če se vozi skupaj z resno delavsko strokovno organizacijo. Če bi že prej imel to spoznanje, ne bi prišlo do stavke. Delavstvo je pa spoznalo svoje »prave prijatelje«, o katerih lahko reče, da ga naj varuje pred njimi dobri Bog.

Stavka je dvignila moralo in pa ugled delavstva. Tudi ugled! Kajti kdor je imel opraviti s stavkujočimi, pa naj je to bila oblast ali podjetnik ali kdo drugi, je moral priznati, da ima opraviti z resnimi in poštenimi delavci. Stavka je odprla oči tudi delavstvu samemu. Ravno v stavki je spoznalo moč organizacije. — V stavki niso bili stavkujoči sami, ampak jih je podpirala celotna organizacija, za kar naj ji bo s tega mesta najlepša hvala.

Stavka pa je delavstvu pokazala tudi pot, po kateri mora hoditi, da bo svojo delavsko zavest še poglobilo in svoj delavski stan še bolj izoblikovalo. Zavedamo se, da ni s stavko še vse doseženo. Zavedamo se, da se bo treba še naprej boriti, da bo treba svoje pravice pridobivati v številnih naskokih. Vsega tega bo zmoglo le organizirano delavstvo. Zato mora biti naše geslo: **Noben ne sme biti izven organizacije.** Vsak se naj zaveda, da je nosila vso težo štrajka JSZ. Da se ima delavstvo le njej zahvaliti, da niso uspeli načrti nasprotnikov, da bi bilo delavstvo razbito. Vsak se naj zaveda, da je le JSZ resnično delavska, svobodna in neodvisna strokovna organizacija. Zato je naše mesto le v JSZ!

»Vsi za enega - eden za vse«

Za stavkujoče tovariše v St. Vidu nad Ljubljano, v Gračnici pri Rimskih Toplicah in v Jurkloštru so zbrale in poslale prispevke sledeče skupine: Strok. skup. oblačilnega delavstva Škofja Loka 170, Strok. skup. kovinarjev Kamnik 285.75, Strok. skup. rudarjev Trbovlje 50, Strok. skup. JSZ »Zmaj« Ljubljana 100, Strok. skup. kovinarjev Javornik 250, Strok. skup. papirn. delavstva Kolčevo 400, Strok. skup. tekst. delavstva Jarše 300, Strok. skup. lesnega delavstva Duplica 170, Strok. skup. tekst. delavstva Vir 120, Strok. skup. oblačiln. delavstva Domžale 50.50, Strok. skup. delavstva Trzin 160, Strok. skup. delavstva in namočencev Celje 100, Strok. skup. rudarjev Črna pri Kamniku 100, Strok. skup. kovinarjev Jesenice 300, Strok. skup. lesn. delavstva Kozarje 30, Strok. skup. papirn. delavstva Verže 382, Strok. skup. lesnih delavcev St. Vid nad Ljubljano 117 din.

Kovinarji

Javornik. Tovariši! V nedeljo, dne 17. t. m. ob 10. uri dopoldne bo v farni cerkvi na Kor. Beli sv. maša za pokojnim dr. Jan. Ev. Krekom, katere naj se vsi člani skupine prav gotovo udeležijo. — Po sv. maši pa bo obvezen članski sestanek v običajnih prostorih. Dnevni red: Poročilo o dodatnem pokojninskem zavarovanju in njega pogodba ter razno. Pridite prav vsi!

Zvečer ob pol 8 pa se bo vršila v cerkveni dvorani proslava 20-letnice smrti pokoj. dr. Jan. Ev. Kreka, našega največjega slovenskega borca za delavske socialne pravice. Proslavo priredi skupina skupno s KPD na Kor. Beli. Na programu so razne zanimive točke. Vstopnine ni, pač pa se darila hvaležno sprejemajo v kritje stroškov.

Vse kovinarje in prosvetarje vabimo. — Strok. skupina kovinarjev JSZ na Javorniku.

Tekstilno delavstvo

Maribor. Zadnjo nedeljo je sklicala »Strok. skupina tekstilnih delavcev JSZ« v Mariboru sestanek delavstva, na katerem se je odzvalo precej veliko število. O zavarovanju za starost, onemoglost in smrt je govoril tov. Rozman. Potem se je razvil živahen razgovor. Radi starostnega zavarovanja so padale zahteve po znižanju starostne mere, zvišanju rent in za odpravo raznih trdov zakonov, ki groze, da more delavec izgubiti vse pridobljene pravice zavarovanja, če postane brezposeln. Precej živahen je bil oni del, v katerem se je žigosala lanska tekstilna stavka v Mariboru. Delavci so še sploh prepričani, da so to nesrečo zakrivila vse tri strokovne organizacije, tako tudi JSZ. Trde, da so vse organizacije že vnaprej stavko pripravljale. Zanimivo je, kaj vse delavci o tem vedo. JSZ ni vedela, da bo stavka, dokler niso tovarne že stale. Ako bi se tedaj JSZ postavila proti stavki, bi danes trdili, da je ona zakrivila polom. Vsi račun JSZ pri tej stavki so popolnoma čisti, zlasti to dokazuje dejstvo, da v tistih tekstilnih tovarnah, kjer je samo naša organizacija, sploh stavke ni bilo. Delavci so vse to vzeli z odobravanjem na znanje. V debati so se nekateri delavci pečali tudi s tem, zakaj je toliko delavskih organizacij pri nas. Zakaj ni samo ena, ko vendar tu gre samo za kruh vsem enako. Sklep se glasi, da je to odvisno le od delavstva samega. Delavstvo naj odloči za eno organizacijo, ki pa ne sme biti strankarsko-politično pobarvana. Toda to bo tedaj, ko bo prišlo od spodaj, od delavstva samega, ker od zgoraj navzdol se tega ne bo nikdar pričakalo. Takih sestankov je še mnogo treba, da se bodo razkropile delavske moči znašle in združile v trajno skupnost, moč in zvestobo.

Viničarji

Iz centrale. Prosimó vse viničarje-člane, kateri se nameravajo preseliti, da nam po svojih zaupnikih ali skupinskih tajnikih pravočasno sporoče točne nove naslove. Zveza potrebuje natančne naslove predvsem zaradi naročanja »Delavske pravice«. — Nadalje opozarjamo skupinske odbore, da naj pričnejo z nabiralno akcijo za po točki oškodovane tovariše, kakor smo to naročili v naši zadnji okrožnici, takoj po končani trgatvi, tako da bi bilo nabiranje najpozneje do 15. prihodnjega meseca zaključeno. Ako bi kje želeli ali rabili nabiralci ob nabiranju napisane prošnje, naj nam to takoj sporočijo, kakor tudi koliko takih prošenj bi potrebovali.

Iščem viničarja brez otrok.

Predzadnjo nedeljo v septembru smo slišali raz cerkvenih stopnic pri Svetinjah oznanilo: »Sprejme se viničar s 5 do 6 delovnimi močmi, brez otrok, pod zelo ugodnimi pogoji. Kje, se izve v upravi občine Svetinje.«

Radoveden, kdo je tisti, tako »socialno« čuteči lastnik vinograda, je poslal naš organizacijski funkcionar nekega viničarja vprašati v občinsko pisarno za ime dotičnega vinogradnika. Toda čudno! Občinski delovodja ni vedel, kdo bi bil ta vinogradnik. Najbrž je g. delovodja kaj zaslutil (ali pa ga je bilo sram), zato ni hotel izdati imena vinogradnika, ki ne mara otrok. Dotičnik najbrž želi, da bi viničarske matere ne rodile otrok, ali pa tako velike, da bi že lahko šli »novorojenčke« drugi dan kopat in škropiti v vinograd. — Svetinjski viničar.

Lesno delavstvo

Hoče. Za delavstvo v tovarni za impregniranje lesa, se je vršil zadnjo soboto sestanek v gostilni Gselman. Poročal je o vseh važnih delavskih zadevah tov. Rozman. Delavci so se izrekli za organizacijo JSZ, ker vedo, da je to važno in potrebno. So med njimi nekateri, ki ne razumejo, kaj je prava delavska organizacija in hočejo imeti

Šentviško delavstvo je zborovalo

Ne pustimo razbijati delavskih vrst!

Počastitev spomina dr. Jan. Ev. Kreka

V nedeljo, dne 10. t. m. se je zbralo šentviško delavstvo, da počasti spomin 20-letnice dr. Krekove smrti. Na zboru je prvi govoril naš starosta tov. J. Gostinčar, ki je v svojem govoru orisal delo rajnega dr. Kreka. V lepih vzpodbudnih besedah nam je naš starosta razgrnil vso lepoto dr. Krekove duše, ter njegovo ogromno delo, ki ga je v svojem življenju izvršil za slovensko delovno ljudstvo. Do podrobnosti nam je povedal, kako je nastala naša JSZ, ter da jo je rajni Krek ustanovil zato, da se pod njenim okriljem bori katoliško delavstvo za svoje človečanske pravice. Posebno se mora katoliško delavstvo v današnjih, za delavstvo težkih časih zavedati potrebe svobodne strokovne organizacije. Ker le v združevanju je moč delavstva. Tega se boje podjetniki, zato je njihov namen, da, kjer le morejo, na vse mogoče načine cepijo delavske vrste. Katoliški delavci naj pa ima v tem težkem času samo eno v svojem srcu: Po smernicah rajnega dr. Kreka ter na temeljih Kristusovega nauka »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe«, širiti delavsko zavest, in na osnovi teh idej graditi delavstvu boljše bodočnost. Za te vzpodbudne besede je bil naš delavski starosta nagrajen z odobravanjem vseh zborovalcev.

Nato je za centralo poročal tov. Pestotnik iz Ljubljane. Omenjal je zadnjo borbo mizarskih pomočnikov ter se med drugim dotaknil poteka te borbe. V svojih izjavah je omenil tudi tiste pomočnike, ki so v odločilnem trenutku zapustili svoje tovariše v borbi. S tem niso škodovali le svojemu osebnemu ugledu, ampak celoti, na drugi strani pa so s svojim početjem koristili delodajalcem. Taki ljudje se nikdar ne morejo prištevat med delavske vrste, ki na račun opravičene delavske borbe iščejo sebe. Nikakor tudi ni bilo na mestu, da so neki ljudje to borbo izrabljali v svoje politične namene. Tudi ti ljudje naj si zapomnijo, da ne bodo nikdar dosegli svojega namena. Delavstvo si bo pa vse to dobro ohranilo v spominu. Zavedni šentviški delavci so v tej borbi dodobra spoznali »prijatelje« delavstva.

Poročal je tudi o predlogu kolektivne pogodbe mizarskih pomočnikov za širšo ljubljansko okolico, kakor tudi za druge kraje na Gorenjskem. S tem nastaja novo vprašanje mizarskih pomočnikov, kako se bo to mezdno gibanje končalo. Nujno je potrebno, da mizarski pomočniki poglobijo svoje delo v strokovni organizaciji.

Nadalje se je v svojem izjavljanju dotaknil vprašanja tekstilnega delavstva. Za tekstilno delavstvo je najbolj važna kolektivna pogodba, katere odpoved se pričakuje od strani delodajalcev. Pogodba določa najnižjo urno mezdo din 3, dočim ban. uredba o minimalnih plačah določa na uro 2.75. Pogodba je bila sklenjena v zelo težkih okoliščinah, pa četudi ima svoje slabe strani, je vendar veliko boljša, kakor določba ban. uprave za tekstilno delavstvo, katero imajo podjetniki namen izrabiti. Radi tega se tekstilno delavstvo nahaja v zelo resnem položaju, ter bo vsled tega prisiljeno, da prične s pozitivnim delom v organizaciji. Na kratko je omenil tudi nekatere točke iz starostnega zavarovanja, ki postaja zelo pereče vprašanje za delavstvo.

Delavstvo tovarne »Stora« je ugotovilo nekatere nedostatke v podjetju, obenem pa tudi, da zaradi naraščajoče dragine delavske plače ne odgovarjajo porastu življenjskih potrebščin. Zato je delavstvo sklenilo, da po svoji organizaciji predloži podjetju spomenico, v kateri bo predlagalo, naj se delavske plače prilagodijo zvišanim cenam življenjskih potrebščin.

Tudi je delavstvo na tem svojem zborovanju ugotovilo, da neki ljudje izven delavskih vrst nikakor ne morejo mirovati ter da na vse načine rovarijo in se trudijo, kako bi razdvojili enotne katoliške delavske vrste v St. Vidu in okolici. Delavstvo z žalostjo v srcu gleda na vse te dogodke, ki prihajajo v času, ko najbolj potrebujemo delavske enotnosti in skupnosti. Kljub vsemu pa bo šentviško delavstvo ostalo zvesto JSZ, ker ima le v njo popolno zaupanje. Delalo bo po besedah svojega ustanovitelja dr. Jan. Ev. Kreka: »Žuljave roke, sklenite se!«

Za resno in stvarno delavsko borbo

Stran z intrigami in intriganti!

Goričane, 10. okt.

V zadnji številki »Nove pravde« je izšel dopis, ki ga je sestavil nekdo izmed funkcionarjev tukajšnje »plave« organizacije. Dopisnik je očitno sestavil svoj prvi dopis, ker je v njem toliko netočnosti in neresnice, da bomo prisiljeni izjaviti posledice. Ugotavljamo, da je bil sestanek, katerega dopisnik omenja, sklican od tukajšnje podružnice Narodne strokovne zveze samo kot članski sestanek, na katerega so povabili posamezne naše člane. Ker pa je bila zadeva radi pokojninskega fonda takrat že urejena, smo o tem obvestili svoje članstvo in jim povedali, da udeležba na tem sestanku, na katerem nameravajo plavi uganjati samo demagogijo, zanje ni obvezna.

Kar se tiče intrig, katere nam podtika dopisnik, se ne vrše od naše strani, ampak naši »plavi« so tisti, ki izrabijo vsako priliko, da intrigujejo proti naši organizaciji. Tako so tudi sedaj nam podtikali, češ da hočemo pokojninski fond zapraviti in da samo mi zavlačujemo likvidacijo. Naše stališče glede fonda je bilo, da po 9 letnem obstoju fonda ne gre, da ga na mah razderemo in da se preuči možnost nadaljnega obstoja.

svojo veliko besedo, a hvala Bogu, zmagujejo trezni in uvidni možje.

Slovenska Bistrica. V nedeljo je bilo predavanje o starostnem zavarovanju, katerega je imel tov. Kores Martin. Predavanje se je udeležilo še precej lepo število delavcev in bi se jih še lahko udeležilo mnogo več, če ne bi bilo tu znane slabe navade, da je najprej treba iti v gostilno pit, ko se dobi plačilo. Tovariši strokovničarji v Slovenski Bistrici, bodo morali še precejkrat krepko zagrabit, da bodo imeli svojo skupino ne samo številčno močno po članih, marveč tudi sposobno za vsako borbo, ki jo že danes terjata trdo delavsko življenje.

Opekarsko delavstvo

Rače. Mnogi neverni Tomaži so rekli, da bodo pristopili v organizacijo JSZ, ako bosta delavca Jarc in Ogrine dobila plačano mezdo za čas, ko sta bila na manevrih. JSZ je v tej zadevi v tovarni posredovala in imenovana sta v redu

Ko smo pa videli, da podjetje trdovratno odklanja nadaljne prispevke in so se delavci v Vevčah, ki so v veliki večini, izrekli za likvidacijo, smo se temu stališču pridružili tudi mi. Na intrige, ki jih še sedaj uganjajo, pa jim povemo, da se je fond ustanovil brez »plave« organizacije in bi ga lahko tudi likvidirali brez njih. Likvidacijo ima izvesti upravni odbor fonda, ki sestoji iz polovice zastopnikov delavstva in polovice zastopnikov podjetja in nihče drugi.

Kako brijten je ta dopisnik plavih, dokazuje dejstvo, da po tovarni trdi, da je njegova organizacija večinska, dočim v dopisu prizna, da imajo »plavi« in rdeči skupaj v naši tovarni samo okrog 40 članov. Kakšna je bila tedaj udeležba na sestanku, ko se trdi v dopisu, da je bila 100%?! Nam prisodi čez 100 članov in trdi, da je bila udeležba naših le 10%. Naravnost gorostasna laž pa je, ko trdi, da je naš predsednik na mostu odvrčal ljudi od sestanka, ko je bil v resnici ta čas v službi v tovarni. Ne vemo, kdo je bil pa potem tisti, ki je naše člane silil, da so prišli na sestanek, najbrž dopisnik sam.

Zadnje karte od naše strani še dolgo niso vržene, ker naše delo ne obstoja v

dobila vse, kar jima pritiče. Zdaj pa pričakujemo, ko ste videli uspehe naše organizacije, kar je sicer skromna malenkost proti vsemu, kar organizirano delavstvo sploh more doseči, da tudi vi neverni Tomaži držite dano besedo in se organizirate. V slogi in zavednosti je vsa naša moč in skrivnost uspehov!

Ormož. V nedeljo je bil skupen sestanek stavbinih in opekarskih delavcev. Poročal je tov. Rozman P. iz Maribora. Delavci so se pritožili, da se ne izvajajo določila glede višine mezd po odredbi o najmanjših mezdah. Na primer ženske še sploh ne dobe predpisane mezde po din 2.25 na uro. Zahteva se, da se od 1. avgusta, ko je ta odredba stopila v veljavo in dobila obvezno moč, vsem oškodovanim delavkam premalo izplačana mezda nadoknadi. Izgovore, da se delavstvu nudi zaposlitev brez potrebe, samo da vsaj nekaj zaslužijo, poznamo. Ako bi dela ne bilo, se ne bi smel nikdo niti sprehajati po opekarni.

obrekovanju funkcionarjev nasprotnih organizacij, pač pa v resnem in stvarnem strokovnem delu v dobrobit vsega delavstva, kar nam je porok za nadaljni uspešen razvoj naše organizacije, ki je že globoko ukoreninjena v papirniškem delavstvu. Saj je vse dosedanje pridobitve izvajale, to trdimo z vso upravičenostjo, le potom nje. Pozivamo dopisnika, naj tudi on začne pri svoji organizaciji z enakim resnim strokovnim delom in preneha z dosedanjimi metodami in s tem dvigne odpornost in zavest delavstva v naši tovarni, ki se je rayno z ustanovitvijo plave organizacije močno poslabšala. Drugače se lahko zgodi, da izpregleda še tisto maloštevilno delavstvo, ki ga ima za sabo in ob prvi večji povodnji vzame voda njega s plavo organizacijo vred. — Franc Knific.

Rudarji

Trbovlje. Kakor vedno. Dopisnik »Delavske Politike« se je hudo razjezil na naš članek v »Del. Pravici« in odgovarja nanj po svoji stari navadi. Zmerja nas kršč. socialiste s protežiranci in lažnivci. Kadar marksistom poveš resnico, si lažnivec. To je njihov zadnji adut.

V tem bodo ostali socialisti nepoboljšljivi, posebno pa dopisnik »Delavske politike« iz Trbovelj. Posebno se mu smilijo njegovi pristaši, kateri morajo po njegovem mnenju stanovati v rudniških brlogih in temnih kuhinjah. Svetovali bi mu, da komu odstopi svoje dvosobno stanovanje in s tem reši eno izmed svojih ubogih ovčic. Pa za enkrat tudi to ne bo potrebno, saj je družba na »Tereziji« dogradila hišo z 18 stanovanji, občina pa dve hiši, in smo prepričani, da bodo tam dobili stanovanja ti ubogi socialisti. Na občini bo to že urejeno tako, da bo prav. Če pa se zgodi pri podelitvi rudniških stanovanj kakemu krščanskemu socialistu ta nesreča, da dobi stanovanje, ga bomo pač morali napotiti k zaupnikom II. skupine za milostno vprašanje, če se sme vseliti. Zaenkrat o tem postopanju nismo vedeli in naj nam socialisti to usodno napako odpuste. Bog nas pa varuj tega greha v naprej. Pa še nekaj so naši ljudje grešili, po mnenju dopisnika namreč, da če je koga družba postavila na višje mesto, bi moral iti k socialistom vprašati, če sploh sme to mesto zasesti. Tudi to bomo radevolje storili. Smo pa res veliki grešniki. Samo eno pa prosimo marksiste, da zaprosijo za koncesijo za tako zvano »Bergschöle«, katera je svoječasno obstojala v njihovem domu in iz katere so izšli mnogoštevilni pazniki, predelavci in mojstri. Mi pa se bomo potrudili to šolo obiskovati, naj stane kar hoče.

Dopisnik nam očita, da nimamo zupanja med delavstvom; če je tako, potem naj svojim pristašem prepove, vedno oglašati se pri nas za razne intervencije. Bomo pa s tem prenehali, če bo to koristilo delavstvu. Naša praksa je sedaj bila: pomagati, komur je mogoče. Če to komu ni ljubo, pa od tega za marksiste lahko odstopimo. Precejšnje število delavcev marksistov ima delo ali drugo po posredovanju ljudi krščanskega prepričanja. Ponovno pa povemo, da so naši delavci od strani marksistov vedno zapostavljeni.

Celjsko okrožje

Celje. Kako si razlaga g. podžupan Stermecki minimalno mezdo. Kakor že vemo, imajo šivilje pri tej tvrdki nizek zaslužek, celo s številnimi nadurami ne pridejo do minimalne mezd. Pa je podjetnik — to je lepo — v septembru vsaki toliko dodal, da je prišla do minimalne mezd. Že smo mislili, da podjetje ve, kaj je socialnost, pa smo bili prevarani. Šiviljam je bilo namreč kaj za tem povedano, da morajo same gledati, da pridejo do minimalne mezd. To je pa nemogoče, dokler je zaslužek na srajcah in vseh drugih izdelkih tako sramotno nizek. Kako naj pride šivilja do minimalne mezd brez povišanja akordnih postavk? Saj itak tako garajo, da je nevzdržno. Sedaj pa pravi podjetnik, da bo vsako, ki ne bo dosegla minimalne mezd, odpustil. Čudno, čudno! Ob trgovskem domu je kupil sosednjo hišo, jo porušil in znova sezidal v železobetono. Koncem junija je bilo, ko je z balkona mestnega doma poslušal govor o socialnih dolžnostih, sedaj pa taka neusmiljenost! Zares, dolgo traja, da pride delavka pri takem velikem podjetju, ki ga je s svojimi rokami tudi ona ustvarila, do svojih pravic. Nihče drugi mu ne pride do živga, delavska skupnost mu mora priti!

Celje. Naša skupina je imela prvo večerno predavanje. Lepa udeležba je pričala o zanimanju našega članstva. Na prvem večeru smo se le seznanili s sporedom predavanj. V sredo 20. oktobra ob pol 8 zvečer pa bo prvo predavanje za dvajsetletnico smrti našega Evangelista Kreka. Predavanje o Kreku bo imel g. kaplan Krušič. Člani in prijatelji, ne pozabite!

GOSPODARSTVO

24. septembra je bil uveljavljen novi združni zakon, katerega je julija sprejelo narodno predstavništvo. Napram našemu dosedanjemu zakonu ni posebnih sprememb. Večje novosti pa prinaša zakon za pravna področja, kjer so veljali drugi zakoni.

Izvoz lesa je znašal v prvih osmih mesecih 1937 793.786 ton za 750.1 milij. dinarjev, v istem času 1936 pa le 423.119 ton za 401.8 milij. din. L. 1936 je znašal izvoz lesa celo leto skupno le 580 milij., a letos že v 8 mesecih 750.1 milij.; to pomeni porast za 170 milijonov dinarjev ali za 30% napram celemu lanskemu letu. Šlo je: v Anglijo 138.000 ton za 159.8 milijonov din; v Italijo 181.618 ton za 138 milij. din; v Nemčijo 95.749 ton za 112.2 milij. din; na Madžarsko 86.458 ton za 51.9 milij. din itd. Anglija uvaža le boljše vrste lesa kot vidimo iz teh števil. — Vse kaže, da bo letos izvoz lesa dosegel čez milijardo din in se tako povečal napram lani kar skoraj za 100%. — Ker je tudi cena lesa znatno porasla, zato naše lesno delavstvo z vso upravičenostjo zahteva zvišanje plač vsaj na dostojni eksistenčni minimum.

Z davki so obremenjeni prebivalci poedinah banovin v naši državi takole: (to je le banovinski in občinski davek): v dravski banovini 139.2 din; v savski 98.3; v vardarski 30.9; v primorski 41.1; v zetski 48.4; v donavski 108.8; v moravski 44.6; v vardarski 48.1.

Proizvodnja premoga je narasla v avgustu l. 1937 na 441.960 ton, dočim je bila lani v tem mesecu le 327.660 ton.

Rudarska in topilniška proizvodnja je bila mes. avgusta v naši državi tolikšna: Rudarska proizvodnja (v tonah): črni premog 39.451, rjavi premog 313.709, lignit 88.804, asfaltni kamen 4, nafta 39, zemeljski plin kub. m 149.421, železne rude 60.580, manganske rude 319, kromne rude 7.227, kromov koncentrat 953, boksit 54.767, zlatonosni kremen 2.290, pirin 13 tisoč 145, bakrene rude 55.960, svinčene rude 68.238, svinčni koncentrat 7.122, cinkov koncentrat 7.209, antimonove rude 701, surovi magnezit 4.109, pečen magnezit 1.644, marmor 1.558, slana voda, hl 256.455, mlinski kamni, kosov 30, bituminozni škrljavec 13. Topilniška proizvodnja (v tonah): železo 4.019, zlato kg 68, baker 3.938, svinec 338, cink 406, srebro, kg 18, antimon regulus 60, sol (brez morske soli) 3.949, cement portland 6.943, gyrodal 0.360. — V tujino se je prodalo rjavlega premoga 7.946 ton, železne rude 42.163 ton, kromove 1.230, boksita 47.550, pirita 9.015, svinčene koncentrate 8.030, cinkovega 8.894 in pečenega magnezita 1.468 ton.

Ostalo je bilo skoraj vse porabljeno doma, nekaterih surovin, n. pr. cementa še po nekaj tisoč ton več kot je bilo doma proizvedenih. — Zaloge pohajajo, kapaciteta industrije se stalno veča, vse gre dobro v denar, gospodarstvo procvita, le delavske mezde se nikamor ne premaknejo. Kdaj bo tudi zanje napočila doba konjunktura?

Kabel Maribor—Zagreb—Belgrad se bo polagal dve leti. Dolg bo okrog 700 km. Skupaj bo veljal 267 milijonov dinarjev. Poštno ministrstvo bo dobilo od Državne hipotekarne banke posojilo. Vsako leto bo v njegovem proračunu vsota 30 milijonov dinarjev za odplačevanje tega posojila, ali mesečno 2.500.000 din. Kabel bo izkoriščen v začetku s 45 linijami, pozneje pa v celotni kapaciteti 90 linij. Pri popolni izrabi bo donos letno ca 60 milijonov dinarjev.

»Našička«, o kateri se je pred dobrim letom v zvezi z znano milijonsko afero zelo mnogo pisalo, je imela občni zbor za poslovni leti 1933-34 in 1934-35. Družba je sklenila ves dobiček prenesti na rezervni fond in zvišati glavno od 20 na 30 milij. din z 200.000 novimi delnicami po 50 din. Poslovno poročilo pravi, da je sodišče ugotovilo, da je bilo vse delo družbe vedno v redu. V upravni odbor so bili izvoljeni kot predsednik angleški upokojeni minister Ernest Wilton, potem pa Francozi, Hrvti in Srbi — internacionalna bratovščina kapitalističnih profiterjev.

Samo še do 23. novembra morejo denarni zavodi prositi za varstvo, to je za odlog izplačil. Pozneje se varstvo ne bo več dovoljevalo.

g Olajšave za dolžnike Hipotekarne banke je sklenila vlada. Za vsa posojila, najeta v času od ustanovitve banke do l. 1931. se zniža obrestna mera od 10, 9, 8 in 7% na 6%. Ta ugodnost bo ogromno koristila — le južnim delom države, ker je banka prejela leta dajala posojila skoraj izključno le tam doli zlasti v samem Belgradu. Sloveniji ta olajšava ne bo skoraj prav nič koristila, ker so vsa posojila, ki jih je dala ta banka Sloveniji novejšega datuma. Lastniki belgrajskih hiš in palač so se že zahvalili vladi za naklonjenost.

g Trošarino na bencin je sklenila vlada znižati na 3 din za kg. Doslej je znašala po nekaterih banovinah in občinah do 5 din za kg. Odrejeno je tudi obvezno mešanje bencina s špiritom. — Vlada obljublja, da se bo bencin še bolj pocenil.

g Carina na avtomobile se bo po sklepu vlade znižala od 30 in 20% na 15%. Ta ukrep in znižanje bencinske trošarine imajo namen, da pospešijo motorizacijo države.

g Tudi uslužbenki davek bi bilo treba enkrat vsaj malo omiliti, saj bremenijo najbolj revne sloje. Vsem drugim so bile zadnja leta že dane kake davčne olajšave, le delavstvu se pa nasprotno nalagajo vedno nova bremena. Kako občutno hudi so sedaj odtegljaji od delavskih zaslužkov! — Slovenski delojemalci plačajo letno okoli 40 milijonov uslužbenskega davka. Če bi se davek znižal vsaj za četrtino, bi slovensko delavstvo imelo za 10 milijonov več kruha. Čas je že!

g Za dvig Južne Srbije pripravljajo v Belgradu poseben zakon. V njem bi bila predvidena vsa dela, ki bi se morala izvršiti za doseganje navedenega cilja, na različnih področjih: železnice, ceste,

mostovi, elektrarne, kmetijske šole in kmetijski pouk, obdelovanje zemlje, naseljevanje, izsuševanje in namakanje pokrajin, zdravstveni ukrepi itd. — Pri nas v Sloveniji se gremo pa »akcije«.

g Značilno sliko gospodarskih razmer kaže statistika konkurzov in prisilnih poravnav po raznih banovinah v mesecu septembru. V vsej državi je bilo 8 konkurzov in 4 poravnave. Konkurzov je bilo: v dravski banovini 3, v drinski 1, v zetski 1, v savski 1 in v Belgradu 1; druge nič. Poravnav pa je bilo: v dravski banovini 2, v donavski 1 in v savski 1; druge nič. Gospodarstvo v Sloveniji — »procvita«.

g Vžigalično posojilo iz l. 1928. v znesku 22 milijonov dinarjev je sklenila vlada odkupiti. Za to posojilo je bil zastavljen državni vžigalični monopol. Z zaostanki od l. 1933 dalje (ko je naša država nehala odplačevati letne obroke) bi morali plačati še 1.200 milijonov. Kanadski kapitalisti, ki so po Kreugerjevem krah dobili v roke večinski paket obveznic, so sedaj pristali na enkratno odplačilo v višini 215 milijonov din. Pač po našem pregovoru: »Boljši vrabec v roki kot golob na strehi.« Vendar znaša inozemski dolg države Jugoslavije še vedno čez 20 milijard dinarjev, ali približno dva letna državna predračuna.

Kaj pravijo ameriški Slovenci

»Veliki in mali listi«

»Slovenski list«, ki izhaja tedensko v Buenos Airesu v Južni Ameriki, priobčuje na prvi strani tole zanimivo oceno javnega življenja v Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji:

Na naše uredništvo prihajajo, kakor je razumljivo, mnogi listi iz Jugoslavije: listi različnih političnih in verskih tendenc, glasila raznih strokovnih organizacij ter literarne, socialne, znanstvene in pedagoške revije.

Največji med njimi so politični dnevniki; največji po obsegu in moči, a ne vedno po vsebini. Hudo se večekrat med seboj napadajo, naravnost fanatični postanejo včasih v svojih bojih, in baš zaradi tega prevečekrat tudi odbijajoči. In vendar so to največji naši listi...

Najbolj skromni pa so delavski listi, dasi se nam zdijo vsi, od socialistične pa do krščansko-socialne tendence, dobro pisani. Pravi pritlikavčki so, ki se kot tedni-ki izgubljajo v kupih svojih mogočnih konkurentov in žalostno pričajo, da delavci in kmet raje segata po političnih in drugih senzacijah ter sporih, ki jih prinašajo dnevniki, nego po onih glasilih, ki si prizadevajo zagovarjati interese in tolažiti potrebe delavstva in kmeta. — (Podčrtali mi.)

Kar se revij tiče, smemo brez pretiranja reči, da nam po svoji vsebini res delajo čast in so živ dokaz, da imamo v Jugoslaviji mnogo izobraženih ljudi in resnih delavcev. Škoda je le, da jih politični šarlatani prevečekrat popolnoma prepričujejo. Posledice političnega hujkanja in pretiravanja se potem kažejo v spopadih, v tem, da v nekem kraju evharistični križ podrejo, včasih pa se še kaj hujšega zgodi, kakor takrat, ko je bil za časa Živkovičevega obiska v Ljubljani in Celju ubit katoliški akademik Dolinar.

Ko bi teh političnih strasti, ki jih partizansko dnevno časopisje podžiga, ne bilo, bi napredek, ki ga je v Jugoslaviji opažati na vseh poljih, bil še mnogo večji, vsej skupnosti v prid. Koliko dela je še na gospodarskem polju v vsej deželi!

Zanimiv razplet naše notranje politike

Sporazum

V nedeljo 10. oktobra je bilo izročeno časopisju besedilo »hrvatsko-srbskega sporazuma«, ki se glasi:

»Hrvatska kmečka stranka in samostojna demokratska stranka, združeni v kmetskodemokratski koaliciji, narodna radikalna stranka, demokratska stranka in zemljoradniška stranka so dosegle naslednji sporazum:

I. Zastopajoč načelo demokracije smatramo narodno suverenost kot izhodišče vsake državne organizacije in narodni izvor vsake javne oblasti.

II. Ustava z dne 28. junija 1921 je bila sprejeta brez Hrvatov.

Ustava z dne 3. septembra 1931 nima moralne vrednosti, ker je v nasprotju z osnovnimi demokratskimi načeli, sprejeta pa ni bila samo brez Hrvatov in proti Hrvatom, temveč tudi brez Srbov in proti Srbom. Vlada, ki temelji na enostransko sprejeti ustavi in ki se naslanja na nekaj tako imenovani parlament, nima nobene avtoritete niti med Hrvati, niti med Srbi.

III. Soglasni smo v tem, da je neobhodno potrebno, da se uvede nov ustavni red, ki bi bil zasnovan na načelih narodne vladavine, ustvaril pa naj bi se kot skupno delo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

IV. Naše stranke, zavedajoč se, da zastopajo tudi srbski in hrvatski narod, zastopajo stališče, da je nastal skrajni trenutek, da se enkrat za vselej preneha z vsemi nedemokratskimi sistemi in režimi in da se omogoči Hrvatom, Srbom in Slovincem, da sporazumno organizirajo svojo državno skupnost na splošno zadovoljstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

V. Edino pravilna pot k cilju je, da pride na državno upravo narodna vlada, sestavljena iz predstavnikov vseh političnih strank, ki so v resnici ukorenjeni v narodu. Takšna vlada bi imela skupaj s krono na dan stopanja na državno upravo pravico: 1. da proglasi začasno osnovni zakon Jugoslavije, s katerim se istočasno ukine ustava z dne 3. septembra 1931. Ta osnovni zakon bi vseboval bistvena načela države, ki so

izvensporna in bi veljala do sprejema nove ustave. V osnovnem zakonu bodo sprejete naslednje določbe: a) da je Jugoslavija naslednja, ustavna in parlamentarna monarhija; b) da v Jugoslaviji vlada kralj Peter II. iz dinastije Karađorđevićev; c) da do kraljeve polnoletnosti izvršuje kraljevo oblast namestništvo; d) da so državljanske in politične svoboščine zavarovane in da je zajemčen parlamentarni sistem vladavine in da bo ustavotvorna skupščina sprejela ustavo s takšno večino, v kateri bo večina srbskih, večina hrvatskih in večina slovenskih narodnih poslancev iz ustavotvorne skupščine; — 2. istega dne proglasiti pravičen in demokratičen volilni red in razpisati volitve za ustavotvorno skupščino. Vlada mora dati jamstvo, da bodo volitve v ustavotvorno skupščino izvršene svobodno, tako da bo prišla do izraza prava narodna volja. Vlada bo organizirala narodno ustavotvorno skupščino po načelih parlamentarizma.

VI. Navedene stranke v duhu tega soglasja ustvarjajo blok zaradi skupne borbe za ustvaritev in izvedbo političnega državnega programa, ki ga vsebuje ta sporazum.

Zagreb-Belgrad, 8. oktobra 1937.

Dr. Vladko Maček Jov. M. Jovanović
Adam Pribičević Ljub. M. Davidović
Aca Stanojević

Druge stranke odklanjajo sporazum

Agencija Avala je takoj po objavi sporazuma izdala poročilo o mučnem vtisu, katerega je napravil ta sporazum med pristaši vseh drugih strank, ki sporazuma niso podpisale. Poročilo so objavili 10. t. m. tudi vsi slovenski dnevniki. Objava se glasi:

»Ker se je za sporazum delalo tako dolgo, je bilo pričakovati, da bo uredil tisto, kar mu je bil glavni cilj, in to je hrvatsko vprašanje. Iz podpisanega sporazuma se pa jasno vidi, da to vprašanje še nadalje ostane popolnoma odprto kot predmet nadaljnjih in novih pogajanj.

Sporazum obsega ono, kar se imenuje »procedura«. Ta procedura določa: 1. sestavo nove koalicijske vlade, 2. ukinitve ustave, 3. oktroiranje nove začasne ustave, 4. oktroiranje novega volivnega zakona, 5. volitve v konstituantno, 6. delo v konstituenti za sprejetje nove ustave brez majorizacije med Srbi, Hrvati in Slovinci.

Začetek te procedure je posebno nesrečno izbran, ker pomeni državni udar. Tako gospodje iz opozicije, ki so, kakor trde, bili iz načelnih, demokratskih razlogov proti državnemu udaru z dne 6. januarja 1929, zdaj tudi sami predlagajo nov udar. To je vsekakor ona stara reakcionarna teorija o »dobrih« in »slabih« državnih udarih.

Dobri so, kadar se pride na oblast, slabi, kadar se odide z oblasti. Vsekakor je ta pot zelo spolzka in se v pravi demokraciji nikoli ne priporoča.

Toda kam bi nas pripeljal tudi ta državni udar, ta kršitev prispege, vsa ta pravna negotovost?

Predvsem bi nam se dala začasna ustava. Pozornost zbujajo, da se v tej ustavi med nespornimi načeli, ki se morajo izvajati, ne omenjajo: nedotakljivost državnih meja, neenotnost vojske, neenotnost države in naroda. Ali so to sporne točke, ki se ima o njih še debatirati? Odgovora na to vprašanje v tem sporazumu ni. Počasnim sporazumom bi se delalo za sprejetje novega, »definitivnega«. Torej: ukine se ustava, ki obstoji, da se oktroira druga in da se naposled izda tretja.

Za to definitivno ustavo je proglašeno spet novo načelo. Ne sme biti preglasovanja med Srbi, Hrvati in Slovinci. Ker je v Sloveniji n. pr. okoli 20 poslancev, ne bi bilo nove ustave, če bi jih 11 med njimi ne bi zanj glasovalo, čeprav bi zanj glasovalo 300 drugih poslancev.

Sporazum ne določa: kaj bo, če se v konstituenti ne doseže soglasje. Ali bo država ostala brez ustave? Ali ima vsaka »narodna individualnost« pravico, delati kar hoče?

Če smo mi v naši državi doslej trajno zastopali idejo narodnega edinstva, je bilo to zato, ker ima po teoriji nacionalnosti en narod pravico do ene, do svoje države. Ker smo en narod, smo po svetovni vojni dobili tudi eno državo. Če pristanemo na teorijo o treh narodih, moramo pristati tudi na teorijo o treh državah, to bi nas pa privedlo ne v federacijo, temveč v nekaj, kar je še hujše, v konfederacijo ali v tri države.

Iz tega izhaja, da »procedura«, ki se nam torej predlaga,

1. ne ureja glavnega problema,
2. vodi državo v negotovost, kakor skok v meglo,
3. ne spoštuje demokratskih načel, da se pride po redni, z ustavo predpisani.

Doma in po svetu

17 let je minilo 10. oktobra od tistega nesrečnega dneva, ko smo Slovenci z glasovanjem zgubili našo lepo Korško.

Konkordat ne bo prišel pred senat. Predsednik vlade dr. Stojadinović je izjavil: »Ker je narodna skupščina sprejela načrt zakona o konkordatu, bi imel zdaj priti v razpravo pred senat. Še isti dan, to je 23. julija, ko je konkordat prodrl v narodni skupščini, sem izjavil, da moramo vsi želeli, da konkordat prodre v lepšem in spravljivejšem razpoloženju naroda. S sprejetjem konkordata, sem dodal, se ne sme kaliti verski mir v naši državi. In potem sem končal svojo izjavo z besedami, da kraljevska vlada konkordata senatu ne bo odkazala takoj v nadaljnjo razpravo. Razmere se niso spremenile v taki smeri, da bi moral spremeniti svoje stališče, ki sem ga podal pred dvema mesecema. Dosledna temu stališču, kraljevska vlada ne bo izročila senatu zakonskega predloga o konkordatu v razpravo in sprejetje.«

K sporazumu poroča »Slovenec« dne 12. okt. iz Beograda kot značilnost, da je bil objavljen dne 9. oktobra na obletnici mučeniške smrti kralja Aleksandra. »Slovenec« zaključuje to poročilo z besedami: »Gotovo je, in to je splošno mišljenje in prepričanje, da je ta nepremišljeni sporazum samo pojačanje pozicije sedanje vlade, ki nastopa vedno z jasnim in realnim programom.«

Osrednje glasilu JRZ »Samouprava« piše, pod naslovom »Aca Stanojevič in Pašić o tem, da je Stanojevič v svojem osemdesetem letu podpisal tisto, kar je v popolnem nasprotju z onim, kar je ustvaril naš nesmrtni voditelj Nikola Pašić, ki je vedno dosledno zastopal idejo enotne države, državnega in narodnega edinstva. In ni se mu tresla roka, ko je porušil vse tisto, kar je pok. kralj Aleksander-Mučenik in Oslobojitelj ustvarjal s Pašićem. Tudi Stanojevič bo kljub svojim starim letom odgovarjal za svoja dela pred Bogom in pred ljudstvom. Kajti v politiki ni čistosti in oproščenja.«

Novi minister Kujundžić je izjavil o sporazumu tole: »Še nikoli nismo bili dlje od sporazuma. Zahtevamo, da sporazum zadovolji Hrvate, a da ne žali Srbov. Ukinitve septembrske ustave pa je žalitev Srbov, ker ona ne predstavlja le temeljnega zakona države, marveč tudi testament kralja Zedinitelja.«

Poslanec JRZ dr. Grba je na sestanku te stranke v Vrginmostu govoril o sporazumu in dejal med drugim, da so naravnost smešne »večina Srbov«, »večina Hrvatov«, »večina Slovencev«. »Ti se v zgodovini in niti v poganski dobi niso razlikovali drugače kot po svojih vojaških opravah. Srb, Hrvat ali Slovenec more biti v svoji hiši, v cerkvi, na ljudskem zborovanju, v funkciji kraljevine Jugoslavije pa je vsak državljani jugoslovanske države in pripadnik jugoslovanskega naroda. Edina dobra stran sporazuma je, da bo dobra parola za bodoče volitve. Kdor pa je za edinstveno in nedeljivo Jugoslavijo, ta se bo uvrstil v JRZ, ki bo tudi v bodoče varovala oporoko velikega kralja Aleksandra in jo bo predala njegovemu sinu

kralju Petru II. na dan Njegove polnoletnosti.«

Najnovejši politični položaj so pretresali šefi opozicijskih strank v Beogradu pri Davidoviću in v Zagrebu pri dr. Mačku.

Več zborovanj so imele opozicijske stranke, kjer so govorniki poročali o tekočih vprašanjih.

Državni uradniki bodo dobili od 1. novembra povrnjene osebne in rodbinske doklade. Upoštevana so bile skupine od IV-2 navzdol. Doklada za ženo ni povrnjena. Prav tako tudi upokoenci razen doklad za otroke niso dobili povrnjenih odtegljajev iz l. 1935. Celotno znižanje je znašalo l. 1935. 380 milijonov, sedanja vrnitev pa dosega skupen znesek 240 milijonov din.

Ves svet se zanima za govor ameriškega predsednika Roosevelta, ki ga je govoril pretekli teden v Chicagu. Govoril je o silnih naporih mirolnih narodov in demokratičnih držav, da se obranijo napadalnih fašističnih držav in o potrebi, da se ukine vsako gospodarsko in politično sodelovanje s temi državami. Svaril je Ameriko, da bi se nadalje stala sama zase. Vprašanje je, ali misli Amerika pričeti sodelovati z Zvezto narodov, ko je doslej ves čas stala ob strani?

Italija noče umakniti prostovoljcev iz Španije. Na miroljubne predloge Anglije in Francije je zavlačevala odgovor dva tedna. Sedaj je Italija odgovorila, da zahteva, da se k pogajanjem o uređitvi španskega vprašanja in varnosti v Sredozemskem morju povabi tudi Nemčija. Dalje zahteva, da se generalu Francu priznajo pravice vojskujoče države. Tako hoče Italija zavlačevati že itak napet mednarodni položaj.

Nove italijanske čete so odšle v Španijo. Mussolini hoče zavlačevati pogajanja s Francijo in Nemčijo tako dolgo, da bi Franco izbojeval kako odločilno zmago proti valencijski vladi. V Franciji pričakujejo vsak čas, da bo vlada s pristankom Anglije odprla mejo in dovolila prostovoljcem stopiti na stran španske vlade ter vlado opremila z orožjem. Španska vlada je opozorila Anglijo in Francijo, da hoče Franco pričeti napade s strupenimi plini na civilno prebivalstvo in s podmornicami na vse ladje, ki vozijo v vladna pristanišča.

Največje važnosti za nadaljnji potek mednarodnega položaja bo skupen odgovor, ki ga bosta ta teden dali Anglija in Francija z ozirom na odklonitev Italije, ki noče odpoklicati svojih »prostovoljcev«, temveč pošilja Francu nove vojake in nove aeroplane. Vse francoske časopise od leve do desnice postaja edino v sodbi, da ne gre več za vprašanje ali zmaga vlada ali Franco, temveč, da je zadnji čas, da se zaščiti angleška in francoska plovba v Sredozemskem morju.

Nastal je resen položaj za velike in male države zaradi stalnega poseganja Italije in Nemčije v špansko vojno, je izjavil v svojem govoru zunanji minister

Razno

Na Krekov grob v Ljubljani je Jugoslovanska strokovna zveza ob 20-letnici smrti položila lep trnjev venec s slovensko trobojnico.

Ob 20. letnici smrti so se dr. Jan. Ev. Kreka spomnili skoro vsi listi. V Ljubljani je priredila spominsko proslavo »Prosvetna zveza« z akademijo v Unio. Spočetka se je mislilo na skupno proslavo vseh katoliških organizacij. Tudi Jugoslovanska strokovna zveza je bila vabljen a neki taki skupni seji. Določena je bila že druga seja, ki bi naj obravnavala spored te proslave, a je bila zadnji dan telefonično odpovedana, češ da je preložena. H kakoli nadaljni seji JSZ ni bila več vabljen a, čeprav je bila voljna sodelovati. Pač žalosten dokaz, kako vrhovi katoliške prosvete razumejo prav od njih samih toliko naglašano »katoliško skupnost«.

»Slovenski delavec« se bo imenoval nov tedenik, ki ga prične izdajati ta teden »Zveza združenih delavcev«. Doseganje glasilu »Delavska fronta« je preteklo soboto zadnjikrat izšla. Urednik novega lista bo jeseniški kaplan g. Andrej Križman, tiskala pa ga bo Misijonska tiskarna v Grobljah. Kako je list delavske organizacije zašel v netarifirano tiskarno nam docela ni znano. Vemo le toliko, da se je g. Godina, odbornik »Zveze združenih delavcev«, že dolgo časa prizadeval, da dobi glasilu v svojo tiskarno. Kako bo list urejevan, nam pove ime urednika, ki je znan po napadih na Jugoslovansko strokovno zvezo, pa tudi ime tiskarne, ki se prav tako odlikuje po znanem stališču svojih funkcionarjev do nas. Kako pa se visoki poklici prizadevajo ujemajo s sodelovanjem v boju med dvema katoliškima organizacijama, ni toliko naša stvar. Pravimo le to, da je žalosten pojav sedanjega časa, da to, kar je duhovnik gradil, čez 20 let njegovi poklicni tovariši podirajo.

Gorenjski kovinarji

Jesenice. Velika izbira manufakturnega blaga za moške in ženske oblike, na mesečne obroke.

Dospeli so najnovejši modeli radioaparatur, katere dobite na mesečne obroke že od 150 din dalje.

Velika zaloga najboljših šivalnih strojev »Gritznere«, tudi na mesečne obroke. Priporoča se vsem Marija Krašovec, Jesenice, Krekov trg 2.

Belgije Spaak. »Špansko vprašanje je mednarodno vprašanje. Zal, da se doslej še ni ustvaril močan blok demokratičnih držav. Že od začetka državljanske vojne v Španiji obstoja nevarnost, da se razvije v svetovno vojno. Belgija je ostala zvesta Zvezi narodov.«

Japonci se umikajo. Kitajska armada je prešla v ofenzivo, obenem pa je podrla nasipe rek, tako da zaliva voda ozemlje, ki so ga zasedli Japonci. Poplavljenno ozemlje je skoraj tako veliko kot nekdanja Kranjska. Na Kitajsko je poslal svoje čete tudi Mussolini. Japonci so z ozirom na napade Amerike objavila, da vodi vojsko radi samoobrambe,

Shodi in sestanki

Jesenice. Po sklepu plenuma obratnih zaupnikov, bo v nedeljo, 17. t. m. ob pol 10 dopoldne pri »Jelenu« javen shod, na katerem bodo poročali zastopniki strokovnih organizacij o kolektivni pogodbi in položaju delavstva pri KID. Shod se bo vršil po sporazumu z vsemi strokovnimi delavskimi organizacijami, katere imajo obratne zaupnike. Naši člani se shoda udeležijo polnoštevilno! —

Preserje. Naša krajevna skupina lesnega delavstva v Preserjah bo imela v nedeljo 17. oktobra ob 9. uri dopoldne članski sestanek v gostilni pri Križkarju. Na dnevnem redu bo predavanje o starostnem zavarovanju. Ker je to vprašanje, ki je za nas delavce zelo važno, vabimo vse tovaršice, da se sestanka zanesljivo udeležijo. Pride zastopnik centralne. — Odbor.

Ljutomer. Sestanek vseh stavbinskih delavcev iz Ljutomer in okolice se bo vršil v nedeljo 17. oktobra točno ob pol 9 dopoldne v dvorani pri »Strasserju« v Ljutomeru. Pride vsi!

Mladina poroča

Maribor. V nedeljo 17. t. m. se bo vršil ob 10 dopoldne v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze, Sodna ul. 9/1, sestanek članstva. Pride polnoštevilno vsi člani, članice in prijatelji. Starši pošljite svoje otroke v vrste Krščanske delavske mladine!

Iz naših krajev

Srednja vas pri Senčurju. — Zahvala. Podpisana se zahvaljuje Jugoslovanski strokovni zvezi v Senčurju, ki je ob priliki nenadne smrti mojega moža pokazala razumevanje ter mi priskočila na pomoč. Zahvaljujem se tudi vsem, ki so me podprli. Vsem skupaj Bog plačaj. — Ana Arnež.

MALI OGLASI

Beseda 50 par

Vezavo vsakovrstnih knjig Vam izvrši solidno in poceni knjigovodnica Zupan, Ljubljana-Moste, Krekova 4. Pri večjih naročilih primeren popust.

Delavei, ker je Vaš zaslužek majhen, kupujte svoje potrebščine tam, kjer je blago prvovrstno in cena nizka. — Tako prodaja:

VIDMAR ANTON, gostilna in trgovina — Vrhovci — Dobrova.

Spomenike, grobnice, kapele, cerkvena dela, obloge v marmornih izberete po nizki ceni pri kamno-škocko-kiparskem podjetju **Franjo Kunovar** pokopališče Sv. Križ LJUBLJANA

ker je ogrožena po kitajskem boljšem vizmu. Nemčija in Italija sta že ponovno izrazili svoje simpatije za Japonsko.

Walter Briesley

Brezposelni

»Glej zajčka, Janko! Skoči preko tistih klopi! Deček je stekel nekaj korakov.« Vrni se! Dirjal je za njim na vso moč. Njegove misli so se osredotočile drugam. Stal je pri očku na klopi: »Najbrž je smuknil v tisto luknjo. Ali si ga videl?« Deček je zmajal z glavo in jel hitro izpraševati očeta vse mogoče stvari. Krenila sta proti velikemu košatemu hrastu in sedla v hladni senoci. Ivan je ves čas opisoval zajca, kako jo je ucvrl v gozd. Videl je tudi belo liso na njegovem hrbtu. Malo sta se odpočila. Potem pa sta mahnila naprej po dolgi, beli cesti, ki se je po samotni goščavi vala proti Tenbyju. Ta cesta večje vasa Tenby z glavno cesto, ki vodi v Hillcross. Ob četrta na devet sta že spešila proti Wingroveu. Janka je minila vsa živahnost. Obešal se je očetu za roko. Rad bi mu bil namignil, naj ga nese. Toda rajši je prenašal utrujenost, kajti tu pa tam sta srečala na cesti kakega sošolca. Jankova mati ni nikoli pokazala, kako hudo ji je. Tudi njegov oče ni nikoli povedal, koliko trpi. Prav tako je bil tudi mali Janko dovolj močan, da je potrpežljivo prenašal svojo revno.

Onkraj cerkve sta stala dva moška in se razgovarjala. Ivanu je začelo srce malo hitreje biti. Vzburl se je in zbal. Zakaj prepoznal je možakarja. Bil je stari Humphrey in cerkveni tajnik Warringham. Druge cerkvene članke, ki so bili na molitvenem sestanku, je bil že poprej srečal. Ta dva sta se tu očitno malo ustavila, da se pogovorita med sabo. Upal je, da bosta starec in Warringham krenila proti vasi, preden z Jankom prideta do njiju. Vendar je nekoliko dvomil. Navadno je po končani pobožnosti odšel naravnost domov. Ko ju je Ivan prepoznal, je začel hoditi počasneje.

Toda videl je, da se je Humphrey že okrenil, kakor da hoče oditi, pa je zopet obstal, ko je ugledal očeta in sina, ki sta prihajala bliže. Tedaj je Ivan uvidel, da je vse zaman. Starec je čakal nanj.

»No, Ivan!« ga je krepko, iskreno pozdravil. »Kako je s tabo?«

»Oh, tako za silo, gospod Toone. Dober večer, gospod Warringham!«

»Dober večer, gospod Cook!«

»Že dolgo se nismo videli,« je dejal Humphrey in sunkoma nagnil glavo proti cerkvi. »Ne vem, zakaj se nič ne pokažete.« Pri tem je sklonil glavo naprej. »Ne, vem, zakaj vas ni nikoli na spregled. Pogrešamo vas, zlasti v nedeljski šoli. Ni res, brat Warringham?«

»Da,« je pritrdil možak, pogrešamo vas.« Glas mu je bil vedno nekam otožen. »Vesililo bi nas, ko bi vas zopet lahko pozdravili v svoji sredi, g. Cook.«

Ivan je bežasto molčal. Stari Humphrey je položil roko Janku na glavo in ga precej trdo potrepljal, toda deček se ni izmaknil.

»Kako ti je zrasel ta tvoj dečko! V šoli je res priden. Zakaj ne prideš nič k nam v solo, Ivan? Saj vemo, pravila so pravila. Toda bira ni važna. Pridi kaj k nam! Ti bi nam pomogel.«

Besede so mu bile jasne in trezne, toda iskrene, kakor da sklepa kupčijo.

»Ne, ne morem,« je dejal Ivan. Bil je odločen, a tudi mehak človek. Ni hotel surovo odkloniti starčevega povabila. Jasno je povedal, da njegovi prošnji ne more ugoditi. »Bira je bira. To me ne moti. Lahko bi prišel. Sedel na stol in gledal, kako gre nabiralnik mimo mene. To mi je malo mar.« Glas mu je bil močnejši. »A srce mi ne da, da bi prišel. Ne morem pa ne morem iti med tiste ljudi. Ves čas bi imel občutek, da ne spadam med nje.«

Delavska pravica

Izbeje vsak četrtek popoldne, v slučaju pomanjkanja dan prej. Uredništvo in uprava: Miklošičeva c. 22/1. Nefrankirana plačila se ne sprejemajo. Oglasi, reklamacije in naročila na upravo: Miklošičeva c. 22/1. Oglasi po cepliku: Telefon 2262. Številka čekovnega računa 14.708. Podpisane številke: Din 1. — Cena: za 1 mesec Din 4. — za četrt leta Din 10. — za pol leta Din 20. — za celo leto Din 40. — za izvoznitvo stane mesečno Din 7. Urejanje in uredništvo odgovarja: Lombardo Peter. Izdaja za konzorcij: Delavske pravice: S. Zumer. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: K. Čec.